

Czesław Miłosz

Személyek

*Kicsi népének egyetlen költője volt ő, előtte senki náluk
nem tudott jeleket róni papírra.*

*Összeírta a sámánok átkait, s az eredetmondákat is,
amelyek virágszülte első emberekről szóltak.
Ezeknek az embereknek világító szárnyuk volt,
körülöttük sötétség honolt – az égi fények még nem léteztek.*

*Aztán az emberek rászoktak valami gyökerekre, s megismerkedtek a
bűnnel. Elhulltak szárnyaik, s immár ők sem világítottak.
S az ő kérésükre teremtette aztán az Úr a Napot és Holdat.*

*A költő azon töprengett, mit fordítson le népe nyelvére:
Homéroszt? A Bibliát? Marquis de Sade-ot? Rilkét?*

*Vagy csak Himnuszt szerezzen s zászlót tervezzen,
s tegyen reá, címernek, mondjuk egy medvét?*

* * *

*Én a nyelv esendőségén merengek. Nagyon öreg vagyok,
s velem együtt öregszenek meg s pusztulnak el a ki nem mondott szavak,
melyekben pedig a rég halott szereplők ellakhatnának.
Nem tudom elérni, hogy úgy jelenjenek meg a színen, ahogy éltek:
sajátos szemszínnel, tojásdad arccal, szemöldökük egyedi formáival.
Valahol az idő mély völgyeiben vándorolnak,
a korok, nyelvek és nemzedékek tömegében
alig megkülönböztethetők.*

*S te velük vándorolsz, Klaudyna, ki annak idején ezt írtad nekem:
„Még mindig az a gyermeked lélek vagy a számomra (lehet,
a költők halálukig ilyenek), akinek minden baltette megbocsátható,
s akit minden hibája ellenére szeretni tudunk.”*

*S az, aki akkor voltam, nyírfaerdőt lát s benne minket, kettőnket, továbbá
azt a padot, amelyen a szomszédéknál egymás mellett ültünk, a vacsoránál.*

Akár esküvői lakománk is lehetett volna az a vacsora, de hát hiábavaló dolog történelmünket a megtörténtek után tervezgetni.

S téged is ideidézlek, Roksana, bár a te esetedben sem szeretnék az életrajzíróknak nyommal szolgálni.

A neved hallatán először szívdobogást érzek, aztán már csak ez van: férfi s nő, pontosan olyanok, akár az idők elején testté lett többi.

Mintha valamely kikötőváros bájában találkoznánk, te és én, ülünk és emlékezünk, évek múltán az egykori varázslatra.

Mindent elmondanék neked, amit az életemből megértettem, bár az nem sok.

Beszélnék arról a képességemről, mily nemes érzéseket tudok tulajdonítani magamnak.

Szólnék a szerelmespár álarcában tetszelgő kettős önszeretetünkről.

S arról, hogyan hagyjuk el a kedvesünket, szinte akaratumk ellenére, s hogyan ítélünk ezzel egy élőlényt fagyhalálra.

Berenika, még ma is mindig megremegek, ha igazi neved kimondom.

Mint két hajó, ha ködben keresik-hívják egymást: nem láttalak s te nem láttál engem.

Az ismeretlenben zajló eseményeknek kísérőjelensége a tévedések és vétkek felismerésének tragédiája.

Persze, fiatal korunkban nem hittük, hogy a mi fennkölt eszméinket triviális balesetek veszélyeztethetik.

Hamarosan én is ott leszek az alvilág tágas rónáin, s lépkedsz majd felém, némán.

Miről beszélgethet két néhai lény – védelmemre csak műveim teleírt lapjai szolgálhatnak.

De már hallom énekelni a kórust, erősödik a hang, zúg-zeng, csatlakozom hozzá, s együtt énekelek a többiekkel.

Forgatjuk partitúráink lapjait, a bűnösök kórusa, férfiak és nők – és süt ránk a nap, akár a földön.

Ha arra gondolok, hogy nem voltam se jobb, se rosszabb, mint a legtöbb ember, s velük együtt várom a bűnbocsánatot, megkönnyebbülök.

Hangtalan tolongnak körülöttünk a nemzedékek, az ártatlan füvek benövik a sírköveket.

Fénye égi sugaraknak

*Fénye égi sugaraknak,
magasságból hulló harmat,
segítsetek mindenkinek,
kit e Föld próbának kitett.*

*Ködben kojtoló szövétnek:
értelme a földi létnek,
keresi, míg él, untalan,
a boldog és boldogtalan.*

*Egyet tudunk: véges minden,
mindent old s köt a lét itt, lenn.
Ami széthullt, eggyé lesz:
a lélek s a gyarló test.*

Lehulltak rólam

*Lehulltak rólam nézeteim, meggyőződéseim, hitem,
gondolataim, elveim, biztosságom,
le a szabályok, valamint szokásaim.*

*Meztelenül találtam magamat a civilizáció peremén,
mert ezt a civilizációt nevetségesnek s érthetetlennek ítélttem.*

*A jezsuiták akadémiájának boltíves termei,
ahol egykor a tudományokat magamba szedtem,
elégedetlenül komorlanak rám.*

*Pedig néhány latin bölcsességükre
még a mai napig is emlékezem.*

A tölgyesen s fenyőerdőn át tovább folyik a folyó.

*Derékig állok a fűben s belélegzem a sárga virágok
szilaj illatát.*

*S a felhők! Mint e végeken mindig:
a felhők most is egymásra tornyosulnak.*

Úton

Milyen különös és érthetetlen az élet! Úgy térek meg belőle, mint valami hosszú útról, s próbálok visszaemlékezni: mikor hol voltam s mit csináltam. Nemigen sikerül, a legnehezebb magamat meglátni az életemben. Céljaim voltak, céljaimhoz okok vezettek, s olyan célom is volt, amelyet sikerült megvalósítanom, de távolról nézve ez az egykori ember irracionális és abszurd lénynek tűnik. Teljesen úgy viselkedik, mintha nem is annyira ő tette volna, amit tett, hanem valami általa működő erő. Mert hisz mennyi mindent összeírt, az egyik könyvét itt írta, a másikat valahol máshol, s hogyan lehessen a művek között az összetartozás egyenesét meghúzni?

Az életünkről elmélkedve fájdalmasan vág belénk a megválaszolhatatlan kérdés: mi az értelme és lényege személyes létezésünknek? Magam számára érthetetlen vagyok, de legalább azt meg akarom érteni, hogy mások számára ki voltam, főleg a nők hogyan néztek rám, azok, akikhez baráti kapcsolat vagy szerelem fűzött. De már olyanok vagyunk, mint az alvó marionettszínház, a bábuk kifordult tagokkal, zsinórjaikba gabalyodva fekszenek, és sejtelmünk sincsen róla, mi volt az előadás, amelyben szerepeltünk.

A költő halálára

*Örökre bezárult mögötte a grammatika kapuja.
Most már a lexikonok ligeteiben s őserdeiben keressétek.*

Tózsér Árpád fordításai